

Stichting Landelijk Ongedocumenteerden Steunpunt

Betreft: internetconsultatie Novelle Strafbearstelling illegaal verblijf
Rotterdam, 24 september 2025

Stichting LOS maakt zich zorgen over de gevolgen van invoering van de Novelle waardoor illegaal verblijf bestraft zal worden. De Novelle heeft ongewenste neveneffecten voor de groep mensen zonder verblijfsvergunning zelf, en zal het beoogde doel: vertrek, niet dichterbij brengen.

Effecten voor mensen zonder verblijfsvergunning:

De bestempeling van mensen zonder verblijfsvergunning als 'crimineel' zal ertoe leiden dat iedereen met wie zij in aanraking komen zich terughoudend zal opstellen en geneigd zal zijn diensten te weigeren. Uit angst voor verklikking zullen mensen zonder verblijfsvergunning zelf ook terughoudend worden in het vragen van hulp.

Dat heeft allerlei ongewenste gevolgen, zoals:

- scholen die terughoudend zijn in het aannemen van leerlingen, en anderzijds ouders die hun kind niet meer naar school durven laten gaan.
- (mogelijk) artsen die terughoudend zijn in het verlenen van zorg, maar zeker zieke ongedocumenteerden die geen hulp meer durven vragen bij een arts.
- burgerzaken die weigert geboorteakten op te nemen van ouders zonder verblijfsvergunning, en ouders die hun baby niet aangeven uit angst verklikt te worden.
- toename van uitbuiting of (huiselijk) geweld, en ongedocumenteerde slachtoffers die geen hulp durven vragen.
- verhuurders van woonruimte die dreigen huurcontracten op te zeggen waardoor mensen op straat dreigen te komen, en huurders die geen huurbescherming durven in te roepen.
- chantage door mensen die weet hebben van iemands verblijfstatus, en ongedocumenteerden die geen aangifte durven doen.

Mensen zonder verblijfsvergunning die eenmaal veroordeeld zijn voor illegaal verblijf, krijgen een strafblad wat daarna een belemmering vormt voor het alsnog verkrijgen van een verblijfsvergunning. Ook als zij aan alle overige voorwaarden voldoen, zoals een stabiele (huwelijks)relatie, zorg voor Nederlands kind, studie of werk-aanbod. Dit is extra schrijnend omdat juist de groep niet-uitzetbare mensen zonder verblijfsvergunning bestraft zal worden. Zij blijven hierdoor langdurig in Nederland zonder toekomstperspectief.

1. Strafbearstelling illegaal verblijf brengt vertrek niet dichterbij:

Zoals ook al door de Dienst Terugkeer en Vertrek aangevoerd, zal de strafbearstelling van illegaal verblijf niet helpen bij het bevorderen van terugkeer.

Ten eerste bestaan er al veel mogelijkheden om illegaal verblijf te bestraffen. Eerder zijn al genoemd de straffen voor verblijf met zwaar inreisverbod – wat verleend wordt bij een strafblad, maar ook kan worden verleend als iemand eerder met licht inreisverbod is aangetroffen. Ook is het al mogelijk iemand zonder verblijfsvergunning te beboeten als die zich niet heeft gemeld bij de korpschef. Deze mogelijkheden worden

nauwelijks gebruikt. De afgelopen jaren werden steeds ongeveer 10 vreemdelingen per jaar veroordeeld voor verblijf met zwaar inreisverbod, zij kregen steeds 2 maanden cel opgelegd. Boetes zijn de afgelopen jaren niet opgelegd en overigens ook moeilijk te innen bij vreemdelingen die geen bankrekening hebben.

Ten tweede mag een celstraf alleen toegepast worden als uitzetting niet mogelijk is. Eerst moet alles in het werk gesteld worden om terugkeer mogelijk te maken. Alleen als uitzetting niet lukt, mag bestraffing volgen. Dat zal in de praktijk dus met name het geval zijn na langdurige vreemdelingendetentie. Maar voor een vreemdeling, die vaak al (meerdere malen) ongeveer 10 maanden in vreemdelingenbewaring heeft doorgebracht, maakt een extra paar maanden cel weinig indruk.

Ten derde verloopt een strafrechterlijk traject traag. Tijdens de procedure blijft de verdachte in vrijheid. Na veroordeling is meestal niet direct detentiecapaciteit beschikbaar, dus volgt nog een wachttijd voordat de strafdetentie gestart kan worden. Dan is het maar de vraag of betrokkene nog vindbaar is. Dat is in praktijk alleen het geval als deze een vaste verblijfplaats heeft, bijvoorbeeld in Gezinslocatie, VBL, vreemdelingenbewaring of voor een andere strafrechtelijke veroordeling. Dat is maar een beperkte groep.

Tenslotte vraagt bestraffing en detentie veel capaciteit van zowel politie, OM, advocatuur, rechtspraak en DJI. Deze capaciteit kan ook elders ingezet worden, waar dat nuttiger is.

Dus:

Het lijkt nuttig om eerst te onderzoeken wat de meerwaarde is van bestraffing van illegaal verblijf, voordat een ingrijpende maatregel zoals deze, met alle bijkomende negatieve neveneffecten, wordt genomen.